

Arbeidsmarktinformatie beroepsonderwijs 2008/2009
SVO

6 november 2008
Kees Hagens, Rijnland Advies
Hilde Kraaijvanger, Rijnland Advies

Inhoudsopgave

	pagina
1. Samenvatting	1
2. Beschrijving van de arbeidsmarkt	3
2.1 Algemeen	3
2.2 Kwantitatieve beschrijving van de arbeidsmarkt	3
2.2.1 Slagersbedrijven	3
2.2.2 Vleesverwerkende industrie	4
2.2.3 Gemaksvoedingsindustrie	6
2.2.4 Poeliers	6
2.2.5 Visdetailhandel	7
2.2.6 Visverwerkende industrie	8
2.2.7 Aardappel-, groenten- en fruitdetailhandel	9
2.2.8 Aardappel-, groenten- en fruitverwerkende industrie	10
2.2.9 Supermarkten	10
2.3 Kwalitatieve beschrijving van de arbeidsmarkt (resultaten expertinterviews)	11
2.3.1 Uitgevoerd onderzoek	11
2.3.2 Verwachte ontwikkelingen met betrekking tot de bedrijven	11
2.3.3 Ontwikkeling van de vraag en de gevraagde competenties	13
2.3.4 De ontwikkeling van vacatures	14
2.3.5 Bijscholing, doorstroom en uitstroom van medewerkers	15
3. Beschrijving van de onderwijsmarkt	18
3.1 De onderwijsinstellingen	18
3.2 De deelnemers	18
3.2.1 Deelnemers in het schooljaar 2007/2008	18
3.2.2 Ontwikkeling deelnemeraantallen	21
3.2.3 Instroom en uitstroom	22
3.2.4 Prognose deelnemeraantallen	23
3.2.5 Verwachtingen deskundigen over de instroom van nieuwe deelnemers	23
3.2.6 Recente en lopende onderzoeken van SVO	24
4. Beschrijving van de bpv-markt	25
4.1 De leerbedrijven	25
4.2 Het huidige aantal bpv-plaatsen	25
4.3 Beschikbare bpv-plaatsen in het komende schooljaar	25
5. Arbeidsmarktperspectieven voor gediplomeerde schoolverlaters (MBO)	26
5.1 Resultaten onderzoek onder deskundigen uit de branche	26
5.2 Resultaten onderzoek onder opleidingsadviseurs van SVO	27
5.3 Conclusie: de arbeidsmarktperspectieven voor gediplomeerde leerlingen	30
5.3.1 Perspectieven per kwalificatie	30
5.3.2 Perspectieven per branche	30
6. Perspectief beroepspraktijkvormingsplaatsen voor deelnemers	31
6.1 Resultaten onderzoek van SVO onder actieve leerbedrijven	31
6.2 Resultaten onderzoek onder opleidingsadviseurs van SVO	31
6.3 Conclusie: het perspectief voor de beschikbaarheid van bpv-plaatsen	34
6.3.1 Perspectieven per kwalificatie	34
6.3.2 Perspectieven per branche	34
7. Overige conclusies	35
8. Bronvermelding	36
Bijlage 1. Overige opmerkingen van de deskundigen uit de branche	37

1. Samenvatting

Ontwikkeling van de arbeidsvraag

In de slagerijen en de vleesindustrie zal het aantal banen de komende jaren afnemen. Bij de poeliers en de pluimvee-industrie is de toekomstige werkgelegenheidsontwikkeling niet duidelijk, sommige deskundigen verwachten een afname van werkgelegenheid, andere experts verwachten een stabilisatie van het aantal arbeidsplaatsen. Bij de supermarkten zal de werkgelegenheid toenemen.

Ontwikkeling van gevraagde competenties

Op de werkvloer zullen de volgende competenties belangrijker worden.

In slagerijen:

- specialistische maaltijdbereiding;
- maaltijadvies, klantadvies;
- brede deskundigheid met betrekking tot "food" in het algemeen;
- presentatie;
- verkoop.

In de vleesindustrie:

- productontwikkeling (inspelen op de vraag van de klant, maatwerk leveren voor supermarkten);
- het bereiden van maaltijdcomponenten in de voorverpakking en de toelevering aan horeca, supermarkten en instellingen;
- kennis van procestechnologie in de slachterijen en de vleesverwerking.

Bij de poeliers

- het creëren en bereiden van maaltijden en maaltijdcomponenten in de winkels.

In de pluimvee-industrie:

- deskundigheid met betrekking tot de geautomatiseerde techniek van het productieproces in de slachterijen;
- maaltijdbereiding in de verwerking en toelevering.

In de vleesafdelingen van de supermarkten:

- voorlichting/communicatie (vragen van de consument kunnen beantwoorden);
- verkoop;
- voedselveiligheid.

Beschikbaarheid van bpv-plaatsen

Het aantal beschikbare bpv-plaatsen voor deelnemers aan de opleidingen zal over het algemeen voldoende of ruim voldoende zijn. Leerlingen die bpv-plaatsen nodig hebben voor deze opleidingen, zullen die normaal gesproken zeker vinden. De perspectieven voor de beschikbaarheid van bpv-plaatsen zijn in het eerste schema op de volgende pagina gespecificeerd.

Baankansen voor gediplomeerde leerlingen

Gediplomeerde leerlingen uit de SVO-opleidingen zullen over het algemeen voldoende of ruim voldoende arbeidsplaatsen kunnen vinden. Het tweede schema op de volgende pagina geeft de perspectieven op de arbeidsmarkt voor gediplomeerde leerlingen weer.

De beschikbaarheid van bpv-plaatsen per kwalificatie in het schooljaar 2008/2009

Crebonummer*	Naam	Niveau	Perspectief beschikbaarheid bpv-plaatsen (+ / = / - / ?)						
			NL	CWI-district					
				1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	+	+	+	=	+	+	+
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	X	X	X	X	X	X	X
10767	Productie-assistent versindustrie	1	+	+	+	=	+	+	+
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10768	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91650	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
90310	Operator	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
90250	Logistiek medewerker	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94190	Medewerker fastservice	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
93690	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10771	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94740	Chef versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91640	Chef versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemaksvoedingsindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
90010	Allround medewerker	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
94200	Eerste medewerker fastservice	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94730	Productievakkracht versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94760	Aankomend leidinggevende	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10772	Manager versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
10773	Leidinggevende versindustrie	4	=	=	=	=	+	+/=	?/=
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	=	=	=	=	+	+/=	=
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	=	=	=	=	+	+/=	=
92960	Productieleider Vlees- en Gemaksvoedingsindustrie	4	=	=	=	=	+	+/=	?/=

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen. De overige opleidingen zijn modulair.
Bron: SVO 2008

De beschikbaarheid van arbeidsplaatsen per kwalificatie in het schooljaar 2008/2009

Crebonummer*	Naam	Niveau	Perspectief beschikbaarheid arbeidsplaatsen (+ / = / - / ?)						
			NL	CWI-district					
				1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	+/=	+	+	=	+	+/=	+/=
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	X	X	X	X	X	X	X
10767	Productie-assistent versindustrie	1	+/=	+	+	=	+	+/=	+/=
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10768	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+	+
91650	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+	+
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	+	+	+	+/=	+	+	+
90310	Operator	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
90250	Logistiek medewerker	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94190	Medewerker fastservice	2	+	+	+	+/=	+	+	+
93690	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10771	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94740	Chef versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91640	Chef versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemaksvoedingsindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
90010	Allround medewerker	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
94200	Eerste medewerker fastservice	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94730	Productievakkracht versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94760	Aankomend leidinggevende	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10772	Manager versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
10773	Leidinggevende versindustrie	4	=	=	=	=	=	+	?/=
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
92960	Productieleider Vlees- en Gemaksvoedingsindustrie	4	=	=	=	=	=	+	?/=

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen. De overige opleidingen zijn modulair.
Bron: SVO 2008

2. Beschrijving van de arbeidsmarkt

2.1 Algemeen

In paragraaf 2.2 wordt cijfermateriaal gepresenteerd over de arbeidsmarkt bij de slagersbedrijven, in de vleesverwerkende- en gemaksv voedingsindustrie, bij poeliers, de visdetailhandel en de visverwerkende industrie, de agf-handel en in de supermarkten.

Een kwalitatieve beschrijving van de arbeidsmarkt is opgenomen in paragraaf 2.3. De informatie is gebaseerd op interviews met experts van 15 branchegeleide organisaties of bedrijven.

2.2 Kwantitatieve beschrijving van de arbeidsmarkt

2.2.1 Slagersbedrijven

De slagersbranche bestaat uit 2.420 winkels. Daarnaast zijn er circa 120 ambulante handelaren actief. Het aantal ondernemingen in de slagersbranche is in 2008 iets kleiner geworden.

Ruim een op de tien ondernemingen met winkel werkt zonder personeel in loondienst. Dit zijn bedrijven waarin uitsluitend de eigenaar werkzaam is. In 82% van de ondernemingen zijn twee tot tien personen werkzaam.

Aantal winkels slagers en verdeling ondernemingen naar bedrijfsgrootte

	2008	2007	2006
aantal winkels	2.420	2.480	2.620
verdeling van ondernemingen			
- 1 werknemer (eigenaar)		11%	15%
- 2 tot 10 werknemers		82%	80%
- 10 of meer werknemers		7%	5%
totaal		100%	100%
betaalde banen (exclusief ondernemers en uitzendkrachten)		14.100	

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 26 september 2008

De slagersbranche telt ongeveer 14.100 betaalde banen. De laatste jaren is het aantal betaalde banen redelijk stabiel. Dat aantal is overigens exclusief ondernemers en uitzendkrachten.

Het aandeel oudere ondernemers (51 jaar en ouder) in de slagersbranche is toegenomen tot 36%. De groep jonge ondernemers tot en met 30 jaar halveerde (van 14% tot 6%). Deze ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de totale detailhandel, zij het in mindere mate. De ondernemers in slagerijen zijn relatief wel minder vaak jong dan de totale groep detaillisten (10%).

De gemiddelde leeftijd van de slagers is 46,2 jaar. Voor de totale detailhandel is dat 45,3 jaar.

Islamitische slagerijen

In 2001 schatte Rijnland Advies het aantal islamitische slagerijen in Nederland op minimaal 276. De ontwikkeling van het aantal islamitische slagerijen vanaf dat moment is onduidelijk. Uit een onderzoek in Amsterdam blijkt, dat het aantal islamitische slagers in Amsterdam in de periode 1975 – 1995 sterk is gegroeid (van 4 naar 88). In de periode 1995 – 2005 is het aantal islamitische slagers (van 88 naar 67) weer afgenomen.

Ontwikkeling aantal slagersbedrijven Amsterdam 1975 - 2005

	1975	1995	2005	Procentuele ontwikkeling 1995 - 2005
Overige slagers	539	184	130	-29%
Islamitische slagers	4	88	67	-24%
Islamitische slagers/kruideniers	0	106	109	3%

Bron: Bewerking Rijnland Advies op O+S 2006

Normaal gesproken kan worden aangenomen, dat ook in andere grote steden het aantal islamitische slagerijen aanmerkelijk is toegenomen in de periode 1975 – 1995, en dat de laatste 10 jaar een stabilisatie of lichte afname heeft plaatsgevonden. Een bedreigende ontwikkeling voor de islamitische slager is de opname van halalproducten in het assortiment van de supermarkten.

Volgens de stichting Annifer zijn bij de Islamitische slagerijen gemiddeld 1 à 1,5 fte werknemers werkzaam.

2.2.2 Vleesverwerkende industrie

Het Productschap Vee en Vlees rekent tot de vleesverwerkende industrie:

- Vleessector, ook wel “Vlees en Vleesbewerking”, “Roodvleessector” of “Slachterijen” genoemd, (51% van de werknemers in de vleesindustrie);
- De pluimvee-industrie (20% van de werknemers in de vleesindustrie);
- De vleeswarenindustrie (21% van de werknemers in de vleesindustrie).

Het aantal bedrijven is in de periode 2000 – 2004 gedaald met 20%. Deze daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een afname van het aantal bedrijven in de vleessector.

Aantal bedrijven in de Vleesverwerkende industrie in de periode 2000 - 2004

Subbranche	Aantal bedrijven per ultimo ...			
	2000	2001	2002	2004
Vleessector	948	945	657	674
Pluimvee-industrie	197	194	166	235
Vleeswarenindustrie	124	120	110	111
Totaal	1.269	1.259	933	1.020

Bron: Productschappen Vee, Vlees en Eieren 2005

In totaal heeft de vleesverwerkende industrie ruim 21.000 werknemers. Meer dan driekwart van de werknemers zijn mannen. De man/vrouw-verhouding is stabiel over de periode 2000 – 2004.

Werknemers in de vleesverwerkende industrie naar geslacht

Subbranche	Jaar	Man	%	Vrouw	%	Onbekend	%	Totaal
Vleessector	2000	10.881	84%	2.072	16%	36	0,28%	12.989
	2004	9.806	83%	1.994	17%	15	0,13%	11.814
Pluimvee-industrie	2000	4.386	68%	2.061	32%	15	0,23%	6.461
	2004	3.158	69%	1.387	30%	10	0,23%	4.555
Vleeswarenindustrie	2000	3.748	76%	1.184	24%	8	0,16%	4.940
	2004	3.584	75%	1.184	25%	2	0,05%	4.770
Totaal	2000	19.015	78%	5.316	22%	59	0,24%	24.390
	2004	16.548	78%	4.564	22%	27	0,13%	21.139

Bron: Productschappen Vee, Vlees en Eieren 2005

Het werknemersbestand in de vleesverwerkende industrie wordt langzaam ouder. Over 2000 – 2004 zijn de oudere leeftijdsgroepen (40 jaar en ouder) met 1% à 2% in omvang toegenomen en zijn de jongere leeftijdsgroepen (tot en met 39 jaar) met 1% à 2% afgenomen. Het werknemersbestand in de Vleeswarenindustrie is iets ouder dan in de Vleessector en de Vleeswarenindustrie. In de Vleeswarenindustrie is 79% van de werknemers 40 jaar of ouder. In de andere subbranches is dat 47% (Vleessector) en 43% (Pluimvee-industrie).

Werknemers in de vleesverwerkende industrie naar leeftijd

Sector	Jaar	Leeftijd					Totaal
		<30	30-39	40-49	50-59	>59	
Vleessector	2000	17%	32%	29%	17%	5%	100%
	2004	21%	31%	28%	17%	2%	100%
Pluimvee-industrie	2000	21%	33%	26%	15%	4%	100%
	2004	27%	30%	27%	14%	2%	100%
Vleeswarenindustrie	2000	10%	8%	28%	31%	22%	100%
	2004	16%	5%	28%	30%	21%	100%
Totaal	2000	29%	28%	24%	17%	2%	100%
	2004	26%	27%	25%	19%	3%	100%

Bron: Productschappen Vee, Vlees en Eieren 2005

Het opleidingsniveau in de vleessector is traditioneel laag. De meerderheid van de werknemers heeft een opleiding op vmbo/mavo-niveau of lager. In de periode 2001-2003 is het percentage ongeschoolden in de Vleessector toegenomen met 11%. In de Vleeswarenindustrie steeg het percentage ongeschoolde werknemers met 4% over de periode 2001 – 2002.

Opleidingsniveau van werknemers in de Vleessector en de Vleeswarenindustrie

Branche	Jaar	Opleidingsniveau			
		Ongeschoold	LBO, V(M)BO, MAVO	HAVO, VWO, MBO	HBO en Univ.
Vleessector	2001	18%	65%	15%	3%
	2003	29%	52%	13%	6%
Vleeswaren-industrie	2001	19%	55%	19%	7%
	2002	23%	55%	15%	7%

Bron: Productschappen Vee, Vlees en Eieren 2005

2.2.3 Gemaksvoedingsindustrie

De gemaksvoedingsindustrie voor vervaardiging van snacks en kant- en klaarmaaltijden geeft aan, dat er in 2006 153 vestigingen actief zijn in deze branche. Deze bieden werk aan circa 4.600 personen.

Het aantal vestigingen waar minder dan 10 personen werkzaam zijn is in de meerderheid. Het aandeel vrouwen ligt rond de 40%. De werkgelegenheid vertoont een stijgende lijn tot 2003, daalde daarna licht, maar stabiliseert de laatste jaren.

Aantal vestigingen gemaksvoeding en verdeling naar bedrijfsgrootte

	2006	2005	2004
aantal vestigingen	153	153	154
verdeling van vestigingen:			
- tot 10 werknemers	65%	63%	64%
- 11 tot 50 werknemers	20%	22%	18%
- 50 tot 100 werknemers	7%	8%	9%
- 100 werknemers of meer	8%	7%	9%
totaal	100%	100%	100%
werkzame personen (inclusief ondernemers, exclusief uitzendkrachten)	4.628	4.549	4.914

Bron: LISA en CBS 2007

2.2.4 Poeliers

Nederland telt ongeveer 245 winkels van poeliers. Daarnaast zijn er circa 140 ambulante handelaren in deze branche actief. Meer dan 80% van de poeliers heeft twee tot tien werknemers. 14% heeft geen personeel in loondienst. Dit zijn bedrijven waarin uitsluitend eigenaren, meewerkende gezinsleden en uitzendkrachten werkzaam zijn.

De branche telt in 2007 ongeveer 900 betaalde banen. Dat aantal is exclusief ondernemers en uitzendkrachten.

Aantal winkels poeliersbedrijven en verdeling ondernemingen naar bedrijfsgrootte

	2008	2007	2006
aantal winkels	245	245	260
verdeling van ondernemingen:			
- 1 werknemer (eigenaar)		14%	
- 2 tot 10 werknemers		84%	
- 10 of meer werknemers		2%	
totaal		100%	
betaalde banen (exclusief ondernemers en uitzendkrachten)		900	

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 25 september 2008

Het aandeel oudere ondernemers (51 jaar en ouder) in de poeliersbranche is toegenomen tot 33%. De groep jonge poeliers tot 30 jaar nam af tot 7%. Deze ontwikkeling – veroudering van ondernemers – is ook zichtbaar in de totale detailhandel, maar dan in minder sterke mate.

2.2.5 Visdetailhandel

Er zijn in Nederland 890 winkels in de visbranche. Het aantal ambulante handelaren - ongeveer 1.000 - is in deze branche in de meerderheid. Steeds meer - vooral Spakenburgse - ambulante ondernemers openen daarbij ook een winkelvestiging. Er zijn ongeveer 200 ondernemers die zowel een winkel hebben als via de ambulante handel verkopen.

De meerderheid van de ondernemingen heeft twee tot tien werknemers. 14% heeft geen medewerkers in dienst. Dit zijn bedrijven waarin uitsluitend eigenaren, meewerkende gezinsleden en uitzendkrachten werkzaam zijn.

De viswinkels tellen 2.800 betaalde banen. Dat is exclusief de ondernemers en uitzendkrachten. De laatste jaren neemt het aantal betaalde banen toe.

Aantal winkels en verdeling ondernemingen naar bedrijfsgrootte

	2008	2007	2006
aantal winkels	890	890	890
verdeling van ondernemingen			
- 1 werknemer (eigenaar)		14%	
- 2 tot 10 werknemers		84%	
- 10 of meer werknemers		2%	
totaal		100%	
betaalde banen (exclusief ondernemers en uitzendkrachten)		2.800	

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 24 oktober 2007

Het aandeel oudere ondernemers in de visbranche is in tien jaar toegenomen van 25% tot 28%. De groep jonge ondernemers nam af van 16% tot 12%. Deze ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de totale detailhandel.

De gemiddelde leeftijd van de visspecialisten is 43,3 jaar. Voor de totale detailhandel is dat 45,3 jaar.

Volgens het Productschap Vis zijn er in 2007 ongeveer 9.440 personen werkzaam in de visdetailhandel. Daarvan hebben bijna 5.000 personen een vaste baan. Iets meer dan de helft (55%) van de medewerkers met een vaste baan heeft geen beroepsopleiding.

Arbeidsmarktkenmerken Visdetailhandel

	Aantal
Aantal ondernemingen	1.644
Medewerkers	
Medewerkers totaal	9.442
Medewerkers met vaste arbeidsrelatie	4.971
Medewerkers met flexibele arbeidsrelatie	4.471
Leeftijdssamenstelling van medewerkers met vaste arbeidsrelatie	
Jonger dan 25 jaar	29%
Van 25 tot 45 jaar	40%
45 jaar en ouder	32%
Opleidingsniveau van medewerkers met vaste arbeidsrelatie	
Zonder beroepsopleiding	55%
MBO	34%
HBO of hogere opleiding	11%

Bron: Bewerking Rijnland Advies op Productschap Vis, september 2007

2.2.6 Visverwerkende industrie

Het Productschap Vis geeft in september 2007 de volgende gegevens voor de visverwerkende industrie en de visgroothandel. In totaal zijn er in deze bedrijfstak bijna 6.400 personen werkzaam. Daarvan hebben 3.250 personen een vaste baan. Iets meer dan de helft (57%) van de medewerkers met een vaste baan is 25 tot 45 jaar oud. Een kwart (26%) is 45 jaar of ouder. Het grootste deel (82%) van de medewerkers met een vaste baan heeft geen beroepsopleiding.

Arbeidsmarktkenmerken Visverwerkende industrie en visgroothandel

	Aantal
Aantal ondernemingen	294
Medewerkers	
Medewerkers totaal	6.387
Medewerkers met vaste arbeidsrelatie	3.258
Medewerkers met flexibele arbeidsrelatie	3.129
Leeftijdssamenstelling van medewerkers met vaste arbeidsrelatie	
Jonger dan 25 jaar	17%
Van 25 tot 45 jaar	57%
45 jaar en ouder	26%
Opleidingsniveau van medewerkers met vaste arbeidsrelatie	
Zonder beroepsopleiding	82%
MBO	12%
HBO of hogere opleiding	6%

Bron: Bewerking Rijnland Advies op Productschap Vis, september 2007

2.2.7 Aardappel-, groenten- en fruitdetailhandel

Volgens het HBD zijn er in 2008 bijna 1.300 ondernemingen met een of meer winkels in aardappelen, groenten en fruit. Zij hebben in totaal 1.430 winkels. Het aantal ondernemingen in de branche is de afgelopen jaren teruggelopen. Sinds 1994 is het aantal groentezaken zelfs gehalveerd. Daarnaast zijn er ruim 1.200 ambulante handelaren actief in deze branche.

Bijna een kwart van de ondernemingen met winkel in de agf-branche werkt zonder personeel in loondienst. Dit zijn bedrijven waarin uitsluitend eigenaren of meewerkende gezinsleden werkzaam zijn. In bijna driekwart van de ondernemingen zijn twee tot tien personen werkzaam. De groentezaken tellen 5.200 betaalde banen. Dat is exclusief de ondernemers en uitzendkrachten.

Aantal ondernemingen en verdeling naar bedrijfsgrootte

	2008	2007	2006
aantal ondernemingen met winkel(s)	1.290	1.310	1.390
aantal winkels	1.430	1.440	1.480
verdeling van ondernemingen			
- 1 werknemer (eigenaar)		23%	25%
- 2 tot 10 werknemers		74%	73%
- 10 of meer werknemers		3%	2%
totaal		100%	100%
betaalde banen (exclusief ondernemers en uitzendkrachten)		5.200	5.000

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 23 september 2008

Het aandeel oudere ondernemers in de agf-branche is toegenomen van 27% tot 31%. De groep jonge ondernemers halveerde (van 21% tot 10%). Deze ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de totale detailhandel, zij het in mindere mate. De ondernemers in groentezaken zijn inmiddels even vaak jong als de totale groep detaillisten.

De gemiddelde leeftijd van de agf-specialisten is 44,8 jaar. Voor de totale detailhandel is dat 45,3 jaar.

2.2.8 Aardappel-, groenten- en fruitverwerkende industrie

Volgens LISA waren er in de aardappel-, groenten- en fruitverwerkende industrie eind 2006 10.180 personen werkzaam. Ruim een derde (37%) daarvan (ruim 3.700 personen) werkt in de aardappelproductenindustrie. Bijna driekwart van de ondernemingen hebben meer dan 100 werknemers in dienst. Het aandeel vrouwen bedraagt 23%.

Aantal vestigingen groenten- en fruitverwerkende industrie en verdeling naar bedrijfsgrootte

	2006	2005	2004
aantal vestigingen	174	175	172
verdeling van vestigingen:			
- tot 10 werknemers	3%		2%
- 11 tot 50 werknemers	14%		14%
- 50 tot 100 werknemers	9%		14%
- 100 werknemers of meer	74%		70%
totaal	100%		100%
werkzame personen (inclusief ondernemers, exclusief uitzendkrachten)	10.183	9.852	9.886

Bron: LISA 2007

2.2.9 Supermarkten

De supermarktbranche bestaat uit ruim 4.300 supermarkten en bijna 1.400 mini-supers. Daarnaast zijn er ongeveer 90 campingwinkels en 30 winkels in ziekenhuizen.

Aantal vestigingen van supermarkten en mini-supers

	2008	2007	2006
aantal supermarkten	4.340	4.330	4.390
aantal mini-supers	1.390	1.410	1.390

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 26 september 2008

De supermarkten tellen ruim 223.000 werknemers. Naar verhouding werken in de supermarkten veel jongeren (62% is 22 jaar of jonger, tegenover 39% in de totale detailhandel). Van de werknemers heeft 17% een voltijdbaan, de rest werkt parttime of flexibel. Voor de gehele detailhandel geldt dat 29% een voltijdbaan heeft.

Aantal werknemers in de supermarktbranche

	2008*	2007	2006	2005	2004
aantal werknemers	223.100	221.500	212.000	211.300	214.600

Bron: HBD 2008, bijgewerkt 29 september 2008

* raming

Het aandeel oudere ondernemers in de supermarktbranche is in tien jaar tijd afgenomen van 35% tot 29%. Dat is opmerkelijk. In de totale detailhandel is de groep oudere ondernemers namelijk toegenomen van 29% tot 34%. Blijkbaar is de uitstroom in de supermarktbranche naar verhouding vaker oud dan de uitstroom in de totale detailhandel. Overigens slonk de groep jonge supermarktondernemers wel van 13% tot 11%. Het aandeel ondernemers met een middelbare leeftijd is juist gegroeid.

De gemiddelde leeftijd van de supermarktondernemers is 44,1 jaar. Voor de totale detailhandel is dat 45,3 jaar.

2.3 Kwalitatieve beschrijving van de arbeidsmarkt (resultaten expertinterviews)

2.3.1 Uitgevoerd onderzoek

Om inzicht te krijgen in de toekomstige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zijn in 2005 interviews uitgevoerd met deskundigen op het gebied van de slagerij, de vleesverwerkende industrie, de poeliers en de pluimvee-industrie en de vleesafdelingen van supermarkten. In totaal zijn 15 experts geïnterviewd. Een overzicht van de geïnterviewde organisaties is opgenomen in hoofdstuk 8.

De resultaten van deze interviews zijn verwerkt in deze paragraaf en in de paragrafen 3.2.5 en 5.1.

2.3.2 Verwachte ontwikkelingen met betrekking tot de bedrijven

Slagers

De geraadpleegde deskundigen verwachten over het algemeen, dat het aantal slagersbedrijven zal afnemen. De overblijvende bedrijven zullen meer werknemers hebben. De kleinste bedrijven zullen verdwijnen.

De afname van het aantal kleine bedrijven wordt veroorzaakt door verschillende factoren. Een deel van de slagersbedrijven ontplooit onvoldoende ondernemerschap, men verliest de aansluiting met de veranderde vraag van de consument. Daarnaast staan de omzetten onder druk, onder andere als gevolg van de prijzenslag die zich afspeelt op deze markt, in concurrentie met de supermarkten. Die prijzenslag wordt weer mede veroorzaakt door de internationalisering van de productie. Supermarkten bieden goedkopere en voorverpakte producten uit het buitenland aan. De supermarkt biedt de consument naast lagere prijzen nog een voordeel: "one stop shopping". Ook constateert men een dalende vleesconsumptie bij de consument, mede als gevolg van de crises rond bse, varkenspest en vogelgriep. Tot slot neemt de consumptie van maaltijden thuis af (de consument eet vaker "buiten de deur").

Verder verwacht men in de bedrijven de volgende ontwikkelingen.

- Bedrijven zullen meer dan tot nu toe in commerciële verbanden gaan samenwerken. Een voorbeeld hiervan zijn de Keursslagers.
- De activiteiten van de slagers verschuiven meer richting versondernemer: versbereiding, maaltijdbereiding, visbereiding, kant en klaarmaaltijden, catering voor barbecues et cetera. De niet-vlees markt wordt belangrijker voor de slagerijen.
- De slagerij zal aangewezen zijn op het leveren van toegevoegde waarde. Daar moet de slager zijn geld aan verdienen en daarmee kan hij zich onderscheiden van de supermarkt. De toegevoegde waarde van de slager ten opzichte van de supermarkt bestaat uit: het aanbieden van mooie producten, deskundige bereiding, een wervende benadering van de klant en de uitstraling van de ondernemer. Supermarkten slagen hier niet in, en het is voor hen waarschijnlijk ook niet rendabel. De slager moet zijn klanten kennen en goed inspelen op de wensen van de klant.
- Een onderscheidende presentatie van de producten wordt belangrijker.
- De overblijvende bedrijven gaan naar een hoger niveau en worden specialistischer. Werkzaamheden zoals uitbenen, worst maken en slachten worden minder belangrijk en zijn voor het grootste deel al overgenomen door de vleesindustrie.

Vleesindustrie

Het aantal bedrijven zal volgens de geraadpleegde deskundigen afnemen. Sommige deskundigen (Covebo) verwachten een forse afname van het aantal bedrijven, waarbij de grote bedrijven en de specialistische kleine bedrijven zullen overblijven, terwijl het aantal middelgrote bedrijven zal afnemen.

Oorzaken van de afname van het aantal bedrijven en het aantal werknemers hebben voor een deel te maken met de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse vleesindustrie. Een relatief hoge kostprijs, hogere lonen en meer eisen aan arbeidsomstandigheden en hygiëne worden genoemd als oorzaak. Dit resulteert in fusies, saneringen en een verplaatsing van activiteiten naar lage lonen landen. Volgens verschillende deskundigen speelt ook de automatisering van de productie een rol. Daarnaast noemt men de afname van de vraag naar vleesproducten en een kritischer wordende consument (prijs) als oorzaak.

Een deel van de deskundigen verwacht ook een verschuiving van de activiteiten van de bedrijven.

- De bedrijven zullen meer aan productontwikkeling gaan doen, gericht op de consumentenmarkt. Hierbij kan men denken aan maaltijdbereiding en gemaksvoeding. Het slachtbedrijf groeit naar een totaalproductiebedrijf.
- Ook verwachten sommige deskundigen, dat de Nederlandse bedrijven een meer specialistisch product gaan maken.

Gemaksvoedingsindustrie

Het aantal bedrijven zal volgens de geraadpleegde deskundigen gelijk blijven. Er zal wel specialisatie plaatsvinden. Nu maken veel bedrijven verschillende soorten producten. Bedrijven zullen zich meer op bepaalde segmenten in de markt gaan richten. Eén bedrijf maakt nu bijvoorbeeld vleesproducten, ragoutproducten, salades, en flensproducten (loempia's, tortilla's en dergelijke). Dergelijke bedrijven zullen zich in de toekomst gaan toeleggen op een of twee segmenten in plaats van op een groter aantal uiteenlopende segmenten.

Poeliers en pluimvee-industrie

De verwachtingen van de deskundigen over de ontwikkeling van de bedrijven lopen uiteen.

Verschillende deskundigen verwachten een afname van het aantal slachterijen en detaillisten (Pingo Poultly en NPBW). Deze deskundigen verwachten ook een afname van de werkgelegenheid.

Sommige deskundigen verwachten dat het aantal bedrijven en medewerkers gelijk zal blijven (Nepluvi). Oorzaken van een mogelijke afname van bedrijven en banen zijn automatisering en import van producten uit het buitenland (Brazilië, Argentinië, Polen). Ook de wens van de consument (weinig tijd voor koken, meer vraag naar kant en klaar maaltijden) speelt een rol.

Alle geraadpleegde deskundigen verwachten een verandering van de activiteiten van de slachterijen, verwerkende industrie en de winkels naar nieuwe producten. Meer maaltijdvoorbereiding, maaltijdbereiding, magnetronmaaltijden, kant en klaar maaltijden en nieuwe producten (het grillen van kipproducten, kipnuggets et cetera).

Supermarkten

In de supermarkten verwacht men een afname van het aantal bedrijven. De oorzaak van de afname van het aantal bedrijven is de prijsconcurrentie. Toch verwacht men een toename van het aantal werknemers, als gevolg van een toename van het aantal parttimers.

In de vleesafdelingen zullen verkoop, voorlichting en gezondheid (voedselveiligheid) meer aandacht gaan krijgen. De gemakvoeding zal een grotere plek krijgen in het assortiment. De oorzaak hiervan is de veranderende wens van de klant. Gemak staat hoog in vaandel en het moet goedkoop.

2.3.3 Ontwikkeling van de vraag en de gevraagde competenties

Slagers

Het aantal banen in slagerijen zal volgens de deskundigen afnemen. Bedrijven verdwijnen. Hoewel de overblijvende bedrijven groter zullen worden, zal de totale werkgelegenheid naar verwachting toch dalen. Dat neemt niet weg, dat vakmensen nodig blijven in de branche.

De gevraagde competenties zullen verder veranderen. Het werk dat vroeger “achter de winkel” gebeurde, is overgenomen door de vleesindustrie. De nadruk komt daardoor minder te liggen op het traditionele allround vakmanschap (uitbenen, snijden, worst maken et cetera). De gemiddelde slagerij heeft nog hooguit één slager in dienst. Het overige personeel werkt in de verkoop. De bedrijven spreken steeds minder over “verkopers” en steeds meer over “klantadviseurs”.

Meer nadruk komt te liggen op:

- specialistische maaltijdbereiding;
- maaltijdadvis, klantadvies;
- brede deskundigheid met betrekking tot “food” in het algemeen;
- presentatie;
- verkoop.

Vleesindustrie

Het aantal bedrijven zal afnemen. De overblijvende bedrijven zullen meer werknemers hebben. Per saldo verwachten verschillende deskundigen een afname van het totale aantal banen in de vleesindustrie. Het specialistische werk blijft in Nederland gebeuren en het eenvoudige werk (slachten, uitbenen) wordt verplaatst naar lage lonen landen. Sommige deskundigen verwachten dat met name voor werknemers met vaste banen de werkgelegenheid zal afnemen, terwijl de inzet van flexibele arbeid toe zal nemen (Actor).

Verschiedende deskundigen verwachten dat aan de techniek voor slachten en verwerken inhoudelijk weinig zal veranderen (CBS, COV, T. Boer en zn.). Dat terrein is uitontwikkeld. Sommige deskundigen melden toch nieuwe technieken voor snijden en uitbenen (Slagerijen Kaldenberg).

Extra competenties zullen nodig zijn op de volgende gebieden.

- Productontwikkeling wordt belangrijker (inspelen op de vraag van de klant, maatwerk leveren voor supermarkten).
- In de voorverpakking en de toelevering aan horeca, supermarkten en instellingen zal het bereiden van maaltijdcomponenten steeds belangrijker worden.
- In het slachten en de vleesverwerking ontwikkelt de productiemedewerker zich meer in de richting van een procesoperator, als gevolg van de toenemende automatisering. Kennis van procesttechnologie wordt belangrijker.

Gemakvoedingsindustrie

Het aantal werknemers in de gemakvoedingsindustrie zal min of meer gelijk blijven. De deskundigen verwachten zeker geen groei van het aantal werknemers. Bedrijven gaan meer produceren met dezelfde mensen.

In deze subbranche vindt automatisering plaats in met name het inpakwerk (producten in dozen plaatsen, dozen dichtvouwen en dergelijke). De inpakafdeling heeft vaak ook het hoogste ziekteverzuim. Vandaar dat de automatisering zich vooral daar op richt. De overige onderdelen van het proces zijn vaak al geautomatiseerd. De productie verloopt al hoofdzakelijk via machines. Relatief veel arbeidskrachten werkten in de inpakafdelingen en verdwijnen daar ook steeds meer. Door automatisering stijgt de vraag naar operators snel. Daardoor bestaat nu een tekort aan medewerkers die zowel het proces, het product, als de apparatuur kennen. De vraag naar mensen met deze kennis stijgt.

Poeliers en pluimvee-industrie

Verschillende deskundigen verwachten een afname van de werkgelegenheid (Pingo Poultury en NPBW). Sommige deskundigen verwachten dat het aantal bedrijven en medewerkers gelijk zal blijven (Nepluvi).

Op het gebied van de gevraagde competenties van personeel verwachten de deskundigen de volgende ontwikkelingen.

- Voor de slachterijen verwacht men, dat het slachten hetzelfde zal blijven, al zal deskundigheid met betrekking tot de geautomatiseerde techniek van het proces belangrijker worden. Daarnaast zal in de verwerking en toelevering meer nadruk komen te liggen op maaltijdbereiding.
- Ook in de winkels verwacht men een grotere nadruk op het creëren en bereiden van maaltijden en maaltijdcomponenten.

Supermarkten

De geraadpleegde deskundigen verwachten, ondanks de afname van het aantal bedrijven, een toename van het aantal medewerkers in het algemeen. Het aantal medewerkers in vleesafdelingen van de supermarkten zal ongeveer gelijk blijven. Voor ambachtelijke slagers is geen werk meer in de supermarkt.

Voorlichting, verkoop en voedselveiligheid worden steeds belangrijker. De medewerker moet vragen van de consument kunnen beantwoorden, dus de verkooptechnieken en communicatieve vaardigheden nemen in belang toe.

2.3.4 De ontwikkeling van vacatures

Slagerijen

Het aantal vacatures wordt volgens een deel van de deskundigen minder (KNS, Slagerijen Kaldenberg) en volgens anderen blijft het aantal vacatures gelijk (Keurslagers). Maar een gediplomeerde leerling kan volgens de meeste deskundigen nog steeds een baan vinden. De branche kent een hoog verloop. Een groot deel van de medewerkers bestaat uit vrouwen (60% in de slagerijen en 40% in de voorverpakking en toelevering). Die werken parttime en verlaten na een aantal jaren de branche (in verband met zorgtaken, of omdat men iets anders wil). Door dit verloop zullen er altijd baankansen blijven bestaan voor gediplomeerde leerlingen.

Inhoudelijk zullen aan de nieuwe medewerkers minder eisen worden gesteld op het gebied van het allround vakmanschap, en meer op het gebied van presentatie, communicatie, verkoop, specialistisch maaltijdadvies en specialistische bereiding van maaltijden of maaltijdcomponenten. Daarnaast bestaat in de branche dringend behoefte aan ondernemersvaardigheden.

Vleesindustrie

Volgens alle deskundigen neemt het aantal vacatures af. Een deel van de deskundigen verwacht dat ook het aantal vacatures voor leerlingen die de opleiding juist hebben afgerond zal afnemen (COV, T. Boer en zn., Slagerijen Kaldenberg).

Maar andere deskundigen verwachten dat het aantal vacatures voor gediplomeerde leerlingen gelijk blijft of zelfs zal toenemen (CBS, Vereniging van Keurslagers), doordat deze goedkoper zijn voor de werkgever dan oudere arbeidskrachten. Bij vacatures bestaat volgens de meeste deskundigen vooral vraag naar flexibel inzetbare mensen (parttimers, oproepkrachten). De meeste deskundigen verwachten, dat bedrijven meer dan voorheen vakgeschoolde mensen zullen zoeken. Vacatures voor ongeschoolde arbeidskrachten worden zeldzaam (dit werk wordt verplaatst naar lage lonen landen).

Andere deskundigen verwachten juist een tegenovergestelde ontwikkeling. Bedrijven zullen volgens hen steeds vaker nieuwe werknemers zelf opleiden, "on the job" (Actor). Dit geldt zeker voor nieuwe werknemers met een flexibel arbeidscontract. Men zal volgens deze deskundigen minder gebruik gaan maken van mensen met een formele vakopleiding. Ook verwachten deze deskundigen dat men meer flexibel personeel uit Midden- en Oost Europa zal aantrekken via uitzendbedrijven en uitleenbedrijven.

Gemaksvoedingsindustrie

Het aantal vacatures blijft gelijk, maar een nadruk komt steeds meer te liggen op operators, met kennis van het proces en het product. Bedrijven selecteren daarbij meer dan enkele jaren geleden op persoonlijke eigenschappen (motivatie, houding).

Poeliers en pluimvee-industrie

De deskundigen verwachten dat het aantal vacatures in deze branche zal dalen of gelijk zal blijven. Echter, het aantal vacatures voor gediplomeerde leerlingen zal stijgen.

Zowel in de industrie als de winkels worden vaardigheden als procestechnologie, kennis van hygiëne, maaltijdbereiding, klantadvies en communicatie steeds belangrijker. Dit vereist beter geschoolde mensen. Er zijn weinig mensen met een vakdiploma beschikbaar. De toenemende vraag naar vakgeschoolde mensen gaat ten koste van de vraag naar ongeschoolde arbeidskrachten.

Supermarkten

De vraag naar parttimers neemt toe in de supermarkten. Doordat de werkgelegenheid in de vleesafdeling ongeveer gelijk blijft, zal het aantal vacatures in de vleesafdelingen normaal gesproken toenemen. Dit betekent ook meer baankansen voor gediplomeerde leerlingen.

2.3.5 Bijscholing, doorstroom en uitstroom van werknemers

Slagerijen

Alle geraadpleegde deskundigen verwachten dat het aantal medewerkers in de slagerijen zal afnemen in de komende jaren. Verdergaande flexibilisering van arbeidscontracten van de huidige werknemers wordt niet verwacht, omdat vakkennis nodig blijft in deze branche. Medewerkers zullen meer gespecialiseerde kennis ontwikkelen. De behoefte aan vakmensen zal blijven bestaan.

De doorstroom van lagere naar hogere functies is niet groot en zal weinig veranderen in de komende jaren. De doorstroom van werknemers tussen bedrijven binnen de branche is laag en dit zal naar verwachting niet veranderen. Vergrijzing vormt de komende jaren geen echt probleem. De uitstroom zal wel substantieel zijn onder ondernemers. Daarnaast kennen de slagerijen van nature een hoog verloop. Veel werknemers zijn vrouwen, werken parttime en kiezen na verloop van tijd voor zorgtaken of andere beroepen.

Vleesindustrie

Het aantal werknemers zal volgens de deskundigen dalen de komende tijd. De doorstroom van lagere naar hogere functies is laag in de vleesindustrie, en dat zal zo blijven. Doorstroom van werknemers van het ene bedrijf naar het andere is eveneens laag. Deze doorstroom zal mogelijk toenemen als gevolg van reorganisaties. De uitstroom is redelijk hoog. Dit zal zo blijven, door reorganisaties en bedrijfssluitingen in de vleesindustrie.

Vergrijzing speelt bij sommige bedrijven wel een rol en bij andere niet. Een deel van de bedrijven heeft een gemiddeld oud werknemersbestand, met name onder de vakkrachten vlees.

Het bijscholen van werknemers krijgt volgens sommige deskundigen weinig aandacht. Als medewerkers al worden bijgeschoold, zal dat hoofdzakelijk intern (binnen het bedrijf) gebeuren.

Gemaksvoedingsindustrie

De inpakkers (ongeschoold werk) in de gemaksvoeding volgen vaak geen volledige vakopleiding. Ze worden wel geschoold in veiligheid en hygiëne. De vakopleidingen zijn relevant voor het management, operators, deegbereiders en logistiek medewerkers.

Vergrijzing speelt een rol. Werknemers zijn trouw en kunnen ook moeilijk bij andere bedrijven aan de slag. In de gemaksvoeding is betrokkenheid en inzicht belangrijker dan lichamelijke prestaties. Dus bedrijven hebben ook belang bij de wat oudere medewerker, die functioneert meestal heel goed. Maar door vergrijzing is deze groep lang blijven zitten, waardoor er behoorlijk verouderd werknemersbestand is in een deel van de bedrijven (vooral bij de bedrijven die al wat langer bestaan). In de jongere bedrijven speelt dit geen rol.

Doorstroom tussen bedrijven is er nauwelijks. Er is enige doorstroom onder leidinggevendenden. Onder de productiemedewerkers vindt weinig doorstroom plaats tussen bedrijven. Bedrijven zitten ook ver uit elkaar, dus doorstroom is niet zo makkelijk. En ook is de trouw van de medewerker groter dan bij veel andere sectoren, er is in de gemaksvoedingsindustrie een sterke identificatie met het bedrijf.

Doorstroom binnen bedrijven bestaat wel. Bedrijven leiden mensen tot middenkader niveau zelf op. Doorstroom bestaat daardoor vooral van het laagste niveau tot en met het middenkaderniveau. Hoger kader komt van buiten of via doorstroom uit het middenkader (deze mensen zijn meestal op middenkaderniveau binnengekomen).

Poeliers en pluimvee-industrie

Het aantal medewerkers zal afnemen. De overblijvende medewerkers zullen meer worden bijgeschoold en breder inzetbaar worden. Zowel de doorstroom binnen het bedrijf, als de doorstroom tussen bedrijven, als de uitstroom zijn laag. Sommige deskundigen verwachten dat de doorstroom van lagere naar hogere functies binnen de bedrijven zal toenemen door de toenemende opleidingsinspanningen van de bedrijven. Vergrijzing speelt volgens sommige deskundigen geen rol in deze subbranche, andere deskundigen hebben hier geen mening over.

Supermarkten

Het aantal medewerkers in de supermarkten zal de komende jaren toenemen. Men heeft behoefte aan vakgeschoold personeel uit de mbo-opleidingen. De doorstroom tussen functies binnen de bedrijven is laag. Ook de doorstroom tussen bedrijven is laag. De uitstroom is hoog. De komende jaren zal het beeld van doorstroom en uitstroom van werknemers niet veranderen. Vergrijzing speelt in de supermarkt geen rol.

3. Beschrijving van de onderwijsmarkt

3.1 De onderwijsinstellingen

De mbo-opleidingen worden gegeven door SVO. SVO voert de opleidingen gedeeltelijk uit in eigen opleidingscentra. Voor een ander deel worden de opleidingen door SVO uitgevoerd binnen bedrijven. In totaal zijn er circa 30 opleidingslocaties in Nederland, inclusief incompany-opleidingslocaties.

3.2 De deelnemers

3.2.1 Deelnemers in het schooljaar 2007/2008

Per 3 november 2008 telde SVO 2.848 deelnemers in de SVO-kwalificaties.

Aantal deelnemers per 3 november 2008

Crebonummer*	Naam	Niveau	Totaal aantal
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	563
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	1
10767	Productie-assistent versindustrie	1	78
Totaal niveau 1			642
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	3
10768	Medewerker versdetailhandel	2	156
91650	Medewerker versdetailhandel	2	687
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	59
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	10
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	60
90310	Operator	2	229
90250	Logistiek medewerker	2	25
94190	Medewerker fastservice	2	204
Totaal niveau 2			1.433
93690	Productievakkracht versindustrie	3	85
10771	Productievakkracht versindustrie	3	7
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	76
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	27
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	229
94740	Chef versdetailhandel	3	5
91640	Chef versdetailhandel	3	78
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie	3	2
90010	Allround medewerker	3	23
94200	Eerste medewerker fastservice	3	99
94730	Productiekracht versdetailhandel	3	2
94760	Aankomend leidinggevende	3	60
Totaal niveau 3			693
10772	Manager versdetailhandel	4	5
10773	Leidinggevende versindustrie	4	4
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	14
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	11
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	22
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	9
92960	Productieleider Vlees- en Gemakvoedingsindustrie	4	15
Totaal niveau 4			80
TOTAAL			2.848

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen.

De overige opleidingen zijn modulair.

Bron: SVO 2008

Het schema op de volgende pagina geeft de verdeling van de deelnemers over de CWI-districten weer.

Aantal deelnemers per 3 november 2008 naar CWI-district

Crebonummer*	Naam	Niveau	Totaal aantal deelnemers	CWI district					
				Noord	Oost	Middenwest	Noordwest	Zuidwest	Zuidoost
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	563	85	63	255	9	65	86
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	1	0	1	0	0	0	0
10767	Productie-assistent versindustrie	1	78	0	43	24	0	0	11
Totaal niveau 1			642	85	107	279	9	65	97
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	3	0	0	3	0	0	0
10768	Medewerker versdetailhandel	2	156	10	60	21	1	30	34
91650	Medewerker versdetailhandel	2	687	73	140	167	73	92	142
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	59	3	19	18	14	0	5
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	10	4	3	0	2	0	1
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	60	4	10	12	12	18	4
90310	Operator	2	229	48	93	36	19	0	33
90250	Logistiek medewerker	2	25	0	0	5	9	0	11
94190	Medewerker fastservice	2	204	12	42	37	17	46	50
Totaal niveau 2			1.433	154	367	299	147	186	280
93690	Productievakkracht versindustrie	3	85	30	28	0	1	0	26
10771	Productievakkracht versindustrie	3	7	0	1	1	2	2	1
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	76	0	9	13	2	28	24
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	27	2	8	4	3	5	5
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	229	22	54	58	36	23	36
94740	Chef versdetailhandel	3	5	0	2	0	1	1	1
91640	Chef versdetailhandel	3	78	2	26	12	9	17	12
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie	3	2	1	0	0	0	0	1
90010	Allround medewerker	3	23	15	8	0	0	0	0
94200	Eerste medewerker fastservice	3	99	5	13	9	8	33	31
94730	Productiekracht versdetailhandel	3	2	0	0	0	1	0	1
94760	Aankomend leidinggevende	3	60	8	16	18	0	1	17
Totaal niveau 3			693	85	165	115	63	110	155
10772	Manager versdetailhandel	4	5	1	1	1	1	0	1
10773	Leidinggevende versindustrie	4	4	0	1	0	1	1	1
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	14	0	1	5	3	3	2
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	11	2	0	1	2	4	2
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	22	3	2	3	2	1	11
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	9	0	0	0	1	0	8
92960	Productieleider Vlees- en Gemakvoedingsindustrie	4	15	0	6	5	1	0	3
Totaal niveau 4			80	6	11	15	11	9	28
TOTAAL			2.848	330	650	708	230	370	560

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen. De overige opleidingen zijn modulair.

Bron: SVO 2008

3.2.2 Ontwikkeling deelnemeraantallen

De forse groei van het deelnemeraantal heeft zich in 2008 voortgezet. De groei heeft plaatsgevonden op alle niveaus, maar op de niveaus 1 en 2 is de groei in procenten het grootst.

Ontwikkeling deelnemeraantallen 2004 - 2008

Crebonummer	Naam	Niveau	2008	2007	2006	2005	2004	Vershil 2008-2004
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	563	137				
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	1	2	1	2	3	
10767	Productie-assistent versindustrie	1	78	273	329	154	182	
Totaal niveau 1			642	412	330	156	185	247%
73501	Medewerker slagerij	2				178	142	
91651	Medewerker slagerij (productiemedewerker slagerij)	2				117		
91652	Medewerker slagerij (verkoopmedewerker slagerij)	2				64		
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	3	28				
10768	Medewerker versdetailhandel	2	156	209	315	241	470	
91650	Medewerker versdetailhandel	2	687	647	579			
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	59	42				
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	10	62	184	200	106	
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	60	237				
90310	Operator	2	229	152	42			
90313	Operator (operator voedingsindustrie)	2				36		
90250	Logistiek medewerker	2	25					
94190	Medewerker fastservice	2	204					
Totaal niveau 2			1.433	1.377	1.120	477	576	149%
93690	Productievakkracht versindustrie	3	85	33				
10771	Productievakkracht versindustrie	3	7	18	17	25	22	
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	76	151	222	421	482	
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	27	69				
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	229	213	167			
91631	Vakbekwaam medewerker slagerij (slager-traiteur)	3				5		
91632	Vakbekwaam medewerker slagerij (slager-worstmaker)	3				1		
91633	Vakbekwaam medewerker slagerij (winkelslager)	3				43		
94740	Chef versdetailhandel	3	5					
91640	Chef versdetailhandel	3	78	104	62	22		
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie	3	2	63	65			
90010	Allround medewerker	3	23					
94200	Eerste medewerker fastservice	3	99					
94730	Productievakkracht versdetailhandel	3	2					
94760	Aankomend leidinggevende	3	60					
Totaal niveau 3			693	651	516	492	482	44%
10772	Manager versdetailhandel	4	5	19	38	57	43	
10773	Leidinggevende versindustrie	4	4	12	8	4	7	
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	14	7				
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	11					
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	22	22	23			
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	9					
92960	Productieleider Vlees- en Gemakvoedingsindustrie	4	15	12	2			
Totaal niveau 4			80	72	71	61	50	60%
TOTAAL			2.848	2.512	2.054	1.570	1.457	95%

Bron: SVO 2008

3.2.3 Instroom en uitstroom

De instroom in het afgelopen jaar bedroeg 1.869 deelnemers. Sinds 2004 neemt de instroom toe, met een kleine terugloop in 2005/2006.

Niveau	15 okt 2007 t/m 15 okt 2008	15 okt 2006 t/m 15 okt 2007	1 okt 2005 t/m 1 okt 2006	2005	2004
1	477	271	258	178	158
2	939	874	717	784	312
3	424	378	218	320	226
4	29	19	32	34	23
Totaal	1.869	1.542	1.225	1.316	719

Bron: SVO 2008

De uitstroom uit de opleidingen nam in het afgelopen schooljaar toe ten opzichte van 2006-2007 (van 1.352 naar 1.713). Dit heeft te maken met het gestegen leerlingaantal. Zoals in de voorgaande tabel is te zien, was in het schooljaar 2005-2006 de instroom hoog. Dit resulteert een toename van de uitstroom, twee jaar later.

Het percentage gediplomeerden onder de uitstromers nam echter af, van 62% naar 51%. De uitstroom met diploma is opvallend laag in de niveau 1 opleidingen. Dit komt doordat deelnemers aan deze opleidingen meestal uitstromen met een deelcertificaat, waarna zij doorstromen naar niveau 2 opleidingen.

Uitstroom schooljaar 2007/2008, 2006/2007 en 2005/2006

Niveau	2007-2008			2006-2007			2005-2006		
	ongedipl.	gedipl.	% gedipl.	ongedipl.	gedipl.	% gedipl.	ongedipl.	gedipl.	% gedipl.
1	350	2	1%	170	22	11%	165	12	7%
2	308	737	67%	231	562	71%	240	259	52%
3	178	229	56%	102	234	70%	86	182	68%
4	7	2	22%	16	15	48%	17	6	26%
Totaal	843	870	51%	519	833	62%	508	459	48%

Bron: SVO 2008

3.2.4 Prognose deelnemeraantallen

Op basis van marktontwikkelingen verwacht SVO een verdere stijging van de deelnemeraantallen. De stijging die begon in 2006 heeft zich in 2007 voortgezet. SVO verwacht in 2008 een nog forsere stijging. Daarna zal het deelnemeraantal blijven groeien, maar in een iets lager tempo.

Prognose aantal deelnemers 2007 - 2009

Branche	Prognose aantal deelnemers		
	2007	2008	2009
Slagerijen regulier	800	1.000	1.000
C 1000 productie	200	200	200
Slagerijen incompany	50	100	100
Supermarkt incompany	700	1.100	1.500
Industrie incompany	500	700	700
NT-2	150	150	150
Fastfood	250	250	250
Totaal	2.650	3.500	3.900

Bron: SVO 2008

3.2.5 Verwachtingen deskundigen over de instroom van nieuwe deelnemers

Slagerijen

De instroom van leerlingen is voldoende. Men verwacht dat dit de komende jaren zo zal blijven. De beschikbaarheid van bpv-plaatsen heeft een dip gekend, enkele jaren geleden. Na de invoering van de WEB kwamen de consultants van SVO niet meer bij de bedrijven voor de begeleiding van bbl-leerlingen, waardoor het aantal bpv-plaatsen daalde. Vanaf 1 januari 2005 voert SVO weer de volledige leerlingbegeleiding uit, waardoor het aantal bpv-plaatsen en het aantal instromende leerlingen weer op een goed niveau zijn gebracht. Dat vindt men ook nodig. Er blijft een grote behoefte aan vakmanschap in de bedrijven en het opleiden van leerlingen is de enige manier om dit vakmanschap te verkrijgen.

De deskundigen verwachten en hopen, dat de competenties van de leerlingen meer zullen opschuiven in de gewenste richting (specialistische maaltijdbereiding, presentatie, klantadvisering).

Vleesindustrie

Een deel van de deskundigen vindt, dat de instroom van leerlingen in de vleesindustrie te laag is. Sommige deskundigen denken dat de instroom van leerlingen in de bedrijven stabiel zal blijven (T. Boer en zn, vereniging van Keurslagers). Anderen verwachten dat de instroom af zal nemen, door een gebrek aan belangstelling voor de vleesindustrie onder potentiële leerlingen, of door een afname van de behoefte aan medewerkers, door de automatisering (CBS, Dumeco). Er zijn anderzijds ook deskundigen die denken, dat bedrijven meer leerlingen zullen willen binnenhalen, omdat leerlingen goedkope arbeidskrachten zijn (Covebo).

Een goede instroom van leerlingen vinden vrijwel alle deskundigen belangrijk. Sommige deskundigen vinden dat de competenties door de bedrijven zelf moeten worden aangebracht, via interne opleidingen, in samenwerking met SVO (Actor).

Een deel van de deskundigen geeft aan, dat de leerlingen breder moeten worden opgeleid voor de vleesindustrie (procestechniek, product ontwikkeling, specialistische maaltijdcomponentenbereiding) en ook op een hoger niveau. Deze deskundigen verwachten veel van de nieuwe competentiegerichte kwalificaties (Actor, Vereniging van Keurslagers).

Gemaksvoedingsindustrie

Er zijn altijd vrij weinig bpv-plaatsen in de gemaksvoeding geweest. Dat begint nu te veranderen. In de competentiegerichte opleidingen zitten meer relevante elementen voor de bedrijven. Daardoor zullen er meer bpv-plaatsen ontstaan.

Poeliers en pluimvee-industrie

In deze branche hebben de deskundigen weinig specifieke verwachtingen ten aanzien van de instroom van leerlingen. Dit komt mede door het feit dat er geen gespecialiseerde mbo-opleiding beschikbaar is voor de poeliers en de pluimvee-industrie.¹

Doordat het aantal medewerkers zal afnemen, verwacht men ook een lagere instroom van jongeren. Men geeft aan, dat indien een opleiding beschikbaar zou zijn die goed aansluit op de beroepspraktijk, de branche hier gebruik van zou maken.

Supermarkten

De instroom van leerlingen in de supermarkten zal gelijk blijven. Supermarkten verwachten veel van het nieuwe competentiegerichte onderwijs.

3.2.6 Recente en lopende onderzoeken van SVO

Slagerijen

Momenteel loopt er vanuit SVO een project Revisie slagerijopleidingshuis. Door middel van interviews bij slagere, praktijkopleiders, leerlingen en brancheorganisaties wordt gekeken hoe het huidige opleidingshuis aansluit bij de dagelijkse praktijk en bij de ontwikkelingen van de komende jaren. Eind november 2008 zijn de conclusies van dit onderzoek bekend.

Vleesindustrie

Momenteel worden de beroepscompetentieprofielen voor de versindustrie enerzijds geüpdate (bestaande markten) en anderzijds worden ze nog verder gesegmenteerd (nieuwe markten). Eind 2008 zijn voor alle verssegmenten de beroepscompetentieprofielen ontwikkeld. Hierdoor is er actuele informatie beschikbaar over de type beroepen binnen de verschillende segmenten van de versindustrie en de competenties die deze beroepen vragen.

Poeliers en pluimvee-industrie

Tijdens een behoefte-onderzoek onder poeliers in het voorjaar van 2008, is naar voren gekomen dat er behoefte is aan een mbo-opleiding Verkoopmedewerker poelier. Deze opleiding is samen met de NBPW ontwikkeld en de eerste pilotgroep gaat najaar 2008 van start.

¹ Deze opmerking is niet helemaal juist. Er bestaan uitstroombdifferentiaties binnen de kwalificaties voor de detailhandel op niveau 2, 3 en 4 en binnen de kwalificaties voor de industrie op niveau 1 tot en met 4.

4. Beschrijving van de bpv-markt

4.1 De leerbedrijven

Op 1 oktober 2008 zijn er ruim 3.400 leerbedrijven geaccrediteerd. Daarvan is bijna een derde (1.011 leerbedrijven) actief. Dat wil zeggen dat zij leerlingen in dienst hebben.

Leerbedrijven per 1 oktober 2008

	CWI district						
	Totaal	1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
Totaal leerbedrijven	3.460	372	704	687	468	521	708
Waarvan:							
- actief	1.011	98	204	202	109	190	208
- niet actief	2.449	286	508	443	374	345	493

Bron: SVO 2008

In het schooljaar 2007/2008 waren er gemiddeld 1.237 actieve leerbedrijven. Het aantal actieve leerbedrijven is dus iets afgenomen, terwijl het totale bestand aan leerbedrijven is toegenomen van 3.416 in 2007 naar 3.460 in 2008 .

Op basis van eigen onderzoek van SVO in 2006 is een schatting gemaakt van de verdeling van deze bedrijven over de subbranches. Deze verdeling is weergegeven in het bovenstaande schema, dat aangepast is met de gegevens van 2008. Het grootste deel van de actieve leerbedrijven zijn versspecialzaken zoals slagerijen, visspecialzaken en poeliers. Supermarkten vormen ook een substantieel deel van het bestand. De industrie en de overige bedrijven (uitzendbedrijven en dergelijke) vormen een kleiner deel van het bestand van actieve leerbedrijven. Echter in de industriële bedrijven zien wij wel een toename. Het aantal actieve leerbedrijven in de vleesindustrie is van 9% naar 10% gegaan.

Procentuele verdeling actieve leerbedrijven over branches

Branche	%
Slagersbedrijven	62%
Supermarkten	25%
Vleesindustriebedrijven	10%
Overige bedrijven	3%
Totaal	100%

Bron: SVO 2008

4.2 Het huidige aantal bpv-plaatsen

In schooljaar 2007-2008 zijn er ruim 2.500 bezette bpv-plaatsen. Gemiddeld zijn er per actief leerbedrijf 1,54 bezette bpv-plaatsen. Eigen onderzoek van SVO in 2005 wijst uit, dat het gemiddeld aantal bezette bpv-plaatsen per leerbedrijf het hoogst is in de Vleesindustrie (4,4 bezette bpv-plaatsen per leerbedrijf). Alle leerlingen hebben een bpv-plaats in een bedrijf. Bol-opleidingen komen niet meer voor, uitgezonderd deeltijd-bol.

4.3 Beschikbare bpv-plaatsen in het komende schooljaar

Op dit moment zijn 1.011 van de circa 3.460 erkende leerbedrijven actief. Het lijkt mogelijk het aantal actieve leerbedrijven te verhogen. Een groei is te constateren in bedrijfsgroepen en in-company groepen. De bpv-problematiek is niet groot. Naar verwachting zullen alle kandidaat-leerlingen een bpv-plaats kunnen vinden.

5. Arbeidsmarktperspectieven voor gediplomeerde schoolverlaters (MBO)

5.1 Resultaten onderzoek onder deskundigen uit de branche

Slagerijen

Alle deskundigen verwachten dat er voor gediplomeerde leerlingen voldoende banen beschikbaar zijn bij slagerijen.

Vleesindustrie

De helft van de deskundigen verwacht dat er voldoende banen zullen zijn voor leerlingen die de opleiding hebben afgerond (KNS, Covebo, CBS, Dumeco, Vereniging van Keurslagers). Eén deskundige geeft aan dat er op zich voldoende banen zijn, maar dat gediplomeerde leerlingen om die banen zullen moeten concurreren met flexibele arbeidskrachten (COV). De overige deskundigen kunnen op deze vraag geen gefundeerd antwoord geven.

Gemaksvoedingsindustrie

Door automatisering stijgt de vraag naar operators snel. Dus voor een gediplomeerde leerling zal er in de gemaksvoedingsindustrie volgens de deskundigen normaal gesproken een baan te vinden zijn.

Poeliers

Gediplomeerde deelnemers uit de opleidingen van SVO zullen volgens de deskundigen voldoende banen kunnen vinden in deze branche.

Pluimvee-industrie

De deskundigen verwachten dat voor mensen die met een diploma uit de SVO-opleidingen komen voldoende banen beschikbaar zullen zijn in de komende jaren. Eén deskundige (Nepluvi) geeft aan, dat dit ook samen hangt met de ontwikkeling van de vacaturemarkt (als er vacatures zijn, wil men bij voorkeur een vakopgeleide arbeidskracht).

Supermarkten

De deskundigen uit de supermarktbranche verwachten dat er voldoende banen zullen zijn voor gediplomeerde leerlingen.

5.2 Resultaten onderzoek onder opleidingsadviseurs van SVO

SVO heeft een onderzoek uitgevoerd onder de eigen opleidingsadviseurs. De opleidingsadviseurs hebben hun verwachtingen over de beschikbaarheid van arbeidsplaatsen voor gediplomeerde leerlingen aangegeven voor het schooljaar 2008/2009.

- + betekent: Het aantal beschikbare arbeidsplaatsen zal groter zijn dan het aantal gediplomeerde leerlingen dat een arbeidsplaats zoekt.
- = betekent: Evenwicht. Het aantal beschikbare arbeidsplaatsen zal ongeveer gelijk zijn aan het aantal leerlingen dat een arbeidsplaats zoekt.
- betekent: Het aantal beschikbare arbeidsplaatsen zal kleiner zijn dan het aantal leerlingen dat een arbeidsplaats zoekt.
- ? betekent: Er is onvoldoende informatie beschikbaar om een gefundeerde uitspraak te kunnen doen.

Op de volgende pagina staat het overzicht van de verwachtingen rond de beschikbaarheid van arbeidsplaatsen per kwalificatie. Daarna volgt het overzicht van verwachtingen over de beschikbaarheid van arbeidsplaatsen per branche.

De beschikbaarheid van arbeidsplaatsen per kwalificatie in het schooljaar 2008/2009

Crebonummer*	Naam	Niveau	Perspectief beschikbaarheid arbeidsplaatsen (+ / = / - / ?)						
			NL	CWI-district					
				1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	+/=	+	+	=	+	+/=	+/=
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	X	X	X	X	X	X	X
10767	Productie-assistent versindustrie	1	+/=	+	+	=	+	+/=	+/=
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10768	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+	+
91650	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+	+
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	+	+	+	+/=	+	+	+
90310	Operator	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
90250	Logistiek medewerker	2	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94190	Medewerker fastservice	2	+	+	+	+/=	+	+	+
93690	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10771	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94740	Chef versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91640	Chef versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
90010	Allround medewerker	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
94200	Eerste medewerker fastservice	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94730	Productievakkracht versdetailhandel	3	+/=	+	+	+/=	+	=	+
94760	Aankomend leidinggevende	3	+/=	=	+	+/=	=	+/=	+/=
10772	Manager versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
10773	Leidinggevende versindustrie	4	=	=	=	=	=	+	?/=
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	+/=	+	=	=	=	+/=	=
92960	Productieleider Vlees- en Gemakvoedingsindustrie	4	=	=	=	=	=	+	?/=

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen. De overige opleidingen zijn modulair.

Bron: SVO 2008

Verwachtingen opleidingsadviseurs SVO t.a.v. beschikbaarheid arbeidsplaatsen per branche in het schooljaar 2008/2009

	bedrijfstak	Perspectief beschikbaarheid arbeidsplaatsen (+ / = / - / x)						
		NL	CWI-district					
			1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
Industrie	Runderslachterij-uitsnijderij	+/=	=	+	=	=	?/-	+
	Kalverslachterij-uitsnijderij	+/=	?	+	?/=	=	+/=	?/+
	Varkensslachterij-uitsnijderij	+/=	=	+	?/=	=	+/=	+
	Witvlees	+/=	=	+	=	+	=	+/=
	Vleeswaren	+/=	?	=	+/=	+	+/=	+/=
	Gemaksvoeding	+/=	=	=	+/=	=	+/=	?/+
	Wild en gevogelte/wildverwerking	+/=	=	=	=	+	?/=	?/+
	Visverwerkende industrie	+/=	+	=	?/=	?	+/=	?
Detailhandel	Supermarkten	+/=	+	=	+/=	=	+	+
	Ambachtelijke slagerijen	+	+	+	+/=	+	+/=	+
	Poeliers	=	=	=	=/-	=	=/-	?/=
	Grootslagers/Horecavleesleveranciers	+/=	=	+	+/=	+	+	+
	Islamitische slagerijen	=	=	=	=/-	=	=	?/=
	Visspeciaalzaak	=	=	=	=	=	+/=	+/=

Bron: SVO 2008

5.3 Conclusie: de arbeidsmarktperspectieven voor gediplomeerde leerlingen

5.3.1 Perspectieven per kwalificatie

De kwalificaties op niveau 1

Voor Assistent medewerker voedsel en leefomgeving (crebonr. 93760) en Assistent medewerker versdetailhandel (crebonr. 10766), verwachten zowel de opleidingsadviseurs als de deskundigen uit de branche, dat gediplomeerde deelnemers uit deze opleidingen voldoende arbeidsplaatsen kunnen vinden. In alle regio's zijn voldoende of ruim voldoende arbeidsplaatsen beschikbaar.

De kwalificaties op niveau 2

Ook voor de kwalificaties op niveau 2 wijzen alle bronnen op een voldoende of meer dan voldoende aanbod van arbeidsplaatsen voor gediplomeerde deelnemers. Het gaat om de kwalificaties Productiemedewerker vleesindustrie (crebonr. 92950), Medewerker versdetailhandel (crebonr. 91650 en 10768), Productiemedewerker versindustrie (crebonrs. 93700 en 10769), Horecamedewerker fastfoodmedewerker (crebonr. 10856), Operator (crebonr. 90310), Logistiek medewerker (crebonr. 90250) en Medewerker fastservice (crebonr. 94190).

De kwalificaties op niveau 3

Voor gediplomeerde deelnemers in de kwalificaties op niveau 3 zullen naar verwachting in alle regio's voldoende of meer dan voldoende arbeidsplaatsen beschikbaar zijn. Het gaat om Productievakkracht versindustrie (crebonrs. 93690 en 10771), Versspecialist detailhandel (crebonr. 10770), Bedrijfsleider fastfoodsector (crebonr. 10875), Vakbekwaam medewerker versdetailhandel (crebonr. 91630), Chef versdetailhandel (crebonr. 91640 en 94740), Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie (crebonr. 91660), Allround medewerker (crebonr. 900100), Eerste medewerker fastservice (crebonr. 94200), Productiekracht versdetailhandel (crebonr. 94730) en Aankomend leidinggevende (crebonr. 94760).

De kwalificaties op niveau 4

Voor de kwalificaties op niveau 4 worden voldoende of meer dan voldoende arbeidsplaatsen verwacht, voor gediplomeerde leerlingen. Het gaat om de opleidingen Manager versdetailhandel (crebonr. 10772), Leidinggevende versindustrie (crebonr. 10773), Ondernemer/manager fastfoodsector (crebonr. 90302), Ondernemer versdetailhandel (crebonr. 92940 en 94750), Bedrijfsleider fastservice (crebonr. 94210) en Productieleider vlees- en gemakvoedingsindustrie (crebonr. 92960).

5.3.2 Perspectieven per branche

In alle branches is over het algemeen een voldoende of ruim voldoende aanbod van arbeidsplaatsen te verwachten. De opleidingsadviseurs verwachten in een aantal gevallen tekortsituaties. Bij de poeliers, de runderslachterij-uitsnijderij en de islamitische slagerijen kunnen in enkele regio's lokaal tekorten ontstaan. In een aantal regio's is het perspectief voor de opleidingsadviseurs niet duidelijk. De verwachtingen voor de visverwerkende industrie is in meerdere regio's onduidelijk.

6. Perspectief beroepspraktijkvormingsplaatsen voor deelnemers

6.1 Resultaten onderzoek van SVO onder actieve leerbedrijven

Het aantal erkende leerbedrijven is het afgelopen jaar iets toegenomen (van 3.416 naar 3.460). Op dit moment heeft 29% van de erkende leerbedrijven ook daadwerkelijk leerlingen in huis. Dit is een afname van 7% ten opzichte van het schooljaar ervoor. De markt van leerbedrijven behoeft aandacht om de groei van het aantal bpv-plaatsen door te zetten, die nodig is voor de groei van het aantal deelnemers.

6.2 Resultaten onderzoek onder opleidingsadviseurs van SVO

De opleidingsadviseurs van SVO hebben hun verwachtingen over de beschikbaarheid van bpv-plaatsen aangegeven. De resultaten van dit onderzoek zijn weergegeven in de onderstaande schema's.

- + betekent: Het aantal beschikbare bpv-plaatsen zal groter zijn dan het aantal leerlingen dat een bpv-plaats zoekt.
- = betekent: Evenwicht. Het aantal beschikbare bpv-plaatsen zal ongeveer gelijk zijn aan het aantal leerlingen dat zo'n bpv-plaats zoekt.
- betekent: Het aantal beschikbare bpv-plaatsen zal kleiner zijn dan het aantal leerlingen dat een bpv-plaats zoekt.
- ? betekent: Er is onvoldoende informatie beschikbaar om een gefundeerde uitspraak te kunnen doen.

Op de volgende pagina zijn de verwachtingen van de opleidingsadviseurs weergegeven ten aanzien van de beschikbaarheid van bpv-plaatsen voor elke kwalificatie. Daarna volgt een overzicht van de verwachtingen per branche.

De beschikbaarheid van bpv-plaatsen per kwalificatie in het schooljaar 2008/2009

Crebonummer*	Naam	Niveau	Perspectief beschikbaarheid bpv-plaatsen (+ / = / - / ?)						
			NL	CWI-district					
				1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
93760	Assistent medewerker voedsel en leefomgeving	1	+	+	+	=	+	+	+
10766	Assistent medewerker versdetailhandel	1	x	x	x	x	x	x	x
10767	Productie-assistent versindustrie	1	+	+	+	=	+	+	+
92950	Productiemedewerker vleesindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10768	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91650	Medewerker versdetailhandel	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
93700	Productiemedewerker versindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10769	Productiemedewerker versindustrie	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10856	Horecamedewerker fastfoodmedewerker	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
90310	Operator	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
90250	Logistiek medewerker	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94190	Medewerker fastservice	2	+	+	+	+/=	+	+/=	+
93690	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10771	Productievakkracht versindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10770	Versspecialist versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
10875	Bedrijfsleider fastfoodsector	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91630	Vakbekwaam medewerker versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94740	Chef versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91640	Chef versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
91660	Meewerkend voorman vlees- en gemaksv voedingsindustrie	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
90010	Allround medewerker	3	+/=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
94200	Eerste medewerker fastservice	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94730	Productievakkracht versdetailhandel	3	+	+	+	+/=	+	+/=	+
94760	Aankomend leidinggevende	3	=	=	+	+/=	+	+/=	+/=
10772	Manager versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
10773	Leidinggevende versindustrie	4	=	=	=	=	+	+/=	?/=
90302	Ondernemer/manager fastfoodsector	4	=	=	=	=	+	+/=	=
94750	Ondernemer versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
92940	Ondernemer versdetailhandel	4	=	=	=	=	+	+/=	=
94210	Bedrijfsleider fastservice	4	=	=	=	=	+	+/=	=
92960	Productieleider Vlees- en Gemaksv voedingsindustrie	4	=	=	=	=	+	+/=	?/=

* De kwalificaties beginnend met een 9 zijn competentiegerichte opleidingen. De overige opleidingen zijn modulair.

Bron: SVO 2008

Verwachtingen opleidingsadviseurs SVO t.a.v. beschikbaarheid bpv-plaatsen per branche in het schooljaar 2008/2009

	bedrijfstak	Perspectief beschikbaarheid bpv-plaatsen (+ / = / - / x)						
		NL	CWI-district					
			1 Noord	2 Oost	3 Middenwest	4 Noordwest	5 Zuidwest	6 Zuidoost
Industrie	Runderslachterij-uitsnijderij	+/=	=	+	=	=	?/-	+
	Kalverslachterij-uitsnijderij	+/=	?	+	?/=	=	+/=	?/+
	Varkensslachterij-uitsnijderij	+/=	=	+	?/=	=	?/-	+
	Witvlees	+/=	=	+	=	+	=	+/=
	Vleeswaren	+/=	?	=	+/=	+	+/=	+/=
	Gemaksvoeding	=	=	=	+/=	=	=	?/+
	Wild en gevogelte/wildverwerking	=	=	=	=	+	?/-	?/+
	Visverwerkende industrie	+/=	+	=	?/=	?	=	?
Detailhandel	Supermarkten	+/=	+	=	+/=	=	+	+
	Ambachtelijke slagerijen	+	+	+	+/=	+	+/=	+
	Poeliers	=	=	=	=/-	=	=	?/=
	Grootslagers/Horecavleesleveranciers	+/=	=	+	+/=	+	+	+
	Islamitische slagerijen	=	=	=	=/-	=	=	?/=
	Visspecialzaak	=	=	=	+/=	=	=	+/=

Bron: SVO 2008

6.3 Conclusie: Het perspectief voor de beschikbaarheid van bpv-plaatsen

6.3.1 Perspectieven per kwalificatie

De kwalificaties op niveau 1

Voor Assistent medewerker voedsel en leefomgeving (crebonr. 93760) en Productie-assistent versindustrie (crebonr. 10767), worden over het algemeen ruim voldoende bpv-plaatsen verwacht.

De kwalificaties op niveau 2

De verwachting voor de kwalificaties op niveau 2 is eveneens gunstig. In alle regio's zal het aanbod van bpv-plaatsen naar verwachting ruim voldoende zijn. Het gaat om de kwalificaties Productiemedewerker vleesindustrie (crebonr. 92950), Medewerker versdetailhandel (crebonr. 91650 en 10768), Productiemedewerker versindustrie (crebonrs. 93700 en 10769), Horecamedewerker fastfoodmedewerker (crebonr. 10856), Operator (crebonr. 90310), Logistiek medewerker (crebonr. 90250) en Medewerker fastservice (crebonr. 94190).

De kwalificaties op niveau 3

Voor de kwalificaties op niveau 3 verwachten de geraadpleegde deskundigen en opleidingsadviseurs een voldoende of meer dan voldoende aanbod van bpv-plaatsen. Het gaat om Productievakkracht versindustrie (crebonrs. 93690 en 10771), Versspecialist detailhandel (crebonr. 10770), Bedrijfsleider fastfoodsector (crebonr. 10875), Vakbekwaam medewerker versdetailhandel (crebonr. 91630), Chef versdetailhandel (crebonr. 91640 en 94740), Meewerkend voorman vlees- en gemakvoedingsindustrie (crebonr. 91660), Allround medewerker (crebonr. 900100), Eerste medewerker fastservice (crebonr. 94200), Productiekracht versdetailhandel (crebonr. 94730) en Aankomend leidinggevende (crebonr. 94760).

De kwalificaties op niveau 4

Voor de kwalificaties op niveau 4 is het aanbod van bpv-plaatsen eveneens voldoende, maar iets minder ruim dan voor de opleidingen op niveau 3. In de meeste regio's verwachten de opleidingsadviseurs voldoende bpv-plaatsen (evenwicht tussen vraag en aanbod). In de regio Noordwest en Zuidwest wordt een ruim voldoende aanbod verwacht. Het gaat om de opleidingen Manager versdetailhandel (crebonr. 10772), Leidinggevende versindustrie (crebonr. 10773), Ondernemer/manager fastfoodsector (crebonr. 90302), Ondernemer versdetailhandel (crebonr. 92940 en 94750), Bedrijfsleider fastservice (crebonr. 94210) en Productieleider vlees- en gemakvoedingsindustrie (crebonr. 92960).

6.3.2 Perspectieven per branche

In de industriële bedrijfstakken verwachten de deskundigen over het algemeen een voldoende of ruim voldoende aanbod van bpv-plaatsen. Hierbij moet worden opgemerkt, dat in een aantal regio's het perspectief voor de opleidingsadviseurs niet duidelijk is. Binnen de detailhandel is de verwachting dat er ook voldoende aanbod is, ruim voldoende bij de ambachtelijke slagerijen. Bij de poeliers en de islamitische slagerijen worden in enkele regio's lokaal tekorten aan bpv-plaatsen verwacht. In de regio Zuidwest en Middenwest is het perspectief het minst gunstig.

7. Overige conclusies

Actieve leerbedrijven

Op basis van de verwachte ontwikkeling van de deelnemeraantallen per kwalificatie en de hoeveelheid beschikbare bpv-plaatsen, lijkt het huidige aantal actieve leerbedrijven voldoende om in de behoefte van nieuwe leerlingen aan bpv-plaatsen te voorzien. Het aantal actieve leerbedrijven is wel afgenomen, dus moet in de gaten gehouden worden.

De opleidingen

De deskundigen uit de branche zijn over het algemeen tevreden over de SVO-opleidingen. Ook de inspanning die in de afgelopen jaren is gepleegd, om de contacten met de leerbedrijven te intensiveren, wordt gewaardeerd in de branche. Men verwacht veel van de nieuwe competentiegerichte kwalificaties. Op de werkvloer zullen de volgende competenties belangrijker worden.

In slagerijen:

- specialistische maaltijdbereiding;
- maaltijdadvis, klantadvies;
- brede deskundigheid met betrekking tot "food" in het algemeen;
- presentatie;
- verkoop.

In de vleesindustrie:

- productontwikkeling (inspelen op de vraag van de klant, maatwerk leveren voor supermarkten);
- het bereiden van maaltijdcomponenten in de voorverpakking en de toelevering aan horeca, supermarkten en instellingen;
- kennis van procestechnologie in de slachterijen en de vleesverwerking.

Bij de poeliers:

- het creëren en bereiden van maaltijden en maaltijdcomponenten in de winkels.

In de pluimvee-industrie:

- deskundigheid met betrekking tot de geautomatiseerde techniek van het proces in de slachterijen;
- maaltijdbereiding in de verwerking en toelevering.

In de vleesafdelingen van de supermarkten:

- voorlichting/communicatie (vragen van de consument kunnen beantwoorden);
- verkoop;
- voedselveiligheid.

Onderzoek

Op het gebied van onderzoek valt te overwegen om het aantal beschikbare en bezette bpv-plaatsen, alsmede het verwachte aantal bpv-plaatsen in de toekomst intensiever te onderzoeken.

8. Bronvermelding

Gebruikte bronnen

- Project Sectoranalyses 2008, via Productschappen Vee, Vlees en Eieren 2008.
- LISA 2007
- Sociale Enquête 2005, PVVE 2006.
- Slagerijen in Amsterdam, O+S 2006.
- Arbeidsmarktgegevens slagerijen, poeliersbedrijven, agf, supermarkten en viswinkels, HBD 2008.
- Vakkundig naar 2010, HBA 2005.
- Sociaaleconomische indicatoren van de Nederlandse vissector, Productschap Vis, september 2007.
- De Nederlandse visverwerkende industrie en visgroothandel, Productschap Vis, december 2006.

Geraadpleegde deskundigen uit de branche

- KNS (slagers)
- opleidingsfonds CKO
- COV (organisatie voor de Nederlandse Vleesindustrie)
- COVEBO (vleesverwerkende industrie)
- T. Boer en Zn. (kalfsvleesverwerkende onderneming)
- Slagerijen Kaldenberg (slagerij)
- CBL (brancheorganisatie supermarkten)
- Pingo Poultry Ingred. (kippenslachterij)
- CBS (slachterijen)
- Dumeco (vleesindustrie, van boer tot winkel, rundvlees, varkensvlees)
- PVE (vee, vlees en eieren, vooral de industrie)
- Nepluvi (pluimveeverwerkende industrie)
- Actor (vleesindustrie, detailhandel)
- NBPW (poeiers, slachterijen, in- en exportbedrijven, van producent tot detaillist)
- Vereniging van keurslagers (slagers)

Bijlage 1. Overige opmerkingen van de deskundigen uit de branche

Slagerijen

Deskundigen uit de slagerijwereld merken verder de volgende zaken op.

- ICT speelt een steeds grotere rol bij de manier waarop de bedrijven de consument willen bereiken. De groentemannen en de bloemisten werken reeds met internet.
- Er ligt een logistieke uitdaging: hoe houden we onze producten langer vers dan de supermarkten?
- Door vergrijzing verdwijnen veel ondernemers, dus er zijn jonge ondernemers nodig. Deze mensen moeten opgeleid worden. SVO dient hier rekening mee te houden.

Vleesindustrie

Deskundigen signaleren nog de volgende relevante ontwikkelingen.

- Het vroegere werk van de slager is verschoven naar de productiebedrijven.
- Steeds meer zaken (regelgeving, arbeidsverdeling, samenwerking) spelen zich af op Europees of mondiaal niveau.
- Het lijkt alsof werkgevers, werknemers, het productschap et cetera steeds meer op zichzelf werken. De afzonderlijke belangen worden belangrijker en voeren de boventoon. In deze gremia heerst een andere manier van werken; scherper, kleiner. Alles wordt harder, ook de omgang met personeel. Vroeger werd veel met praten opgelost, dat lijkt tegenwoordig niet meer te kunnen, tegenwoordig is er een andere generatie werknemers en werkgevers.

Poeliers en pluimvee-industrie

De overheid neemt allerlei maatregelen waardoor het voor boeren onaantrekkelijk is om hier te blijven. De veehouderijen gaan steeds meer naar het buitenland, ook omdat in Nederland geen ruimte bestaat voor de agrarische sector. Als deze trend zich doorzet zullen er in de toekomst veel bedrijven verdwijnen, zowel in de veehouderij als in de vleessector.

De ondernemer moet beter naar de consument luisteren en daar zijn strategie op aanpassen. De NBPW (Nederlandse Bond van Poeliers en Wildhandelaren, belangenvereniging) probeert de ondernemers daarbij te helpen en ze die richting op te sturen.

Supermarkten

Voedselveiligheid wordt erg belangrijk. Het is cruciaal dat de consument overtuigt blijft dat wat hij koopt ook veilig is (ondanks de lage prijs). Als dit mis gaat dan heeft dat grote gevolgen voor de hele vleessector.